

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungari'a: Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr. Pentru Romani'a si strainetate: Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU:</p> <p>Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei „BISERIC'A si SCÓL'A.“ Èr banii de prenumeratiune la TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.</p>
---	---	--

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Fóia bisericésca scolastica, literara si economica.

Cu 1. Iuliu stilulu vechiu deschidemu abonamentu nou pe semestrulu alu II-lea la „Biseric'a si Scól'a.“

Rugàm pre toti domnii abonenti de pana acuma, cari dorescu a avé fói'a nóstra si pe viitoriu, se binevoiésca a tramite la „Tipografi'a diecesana“ pretiulu de prenumeratiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A:

PE UNU ANU 5 fl. — cr.
„ 1/2 „ 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE:

PE UNU ANU 14 franci.
„ 1/2 „ 7 fr.

Sprijnulu moralu si materialu, de care pana acuma s'a bucuratu fói'a nóstra, ne indreptatiesce a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratisiati de aseminea simpathii calduróse precum si de bunavointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.

Redactiunea.

Primulu esamenu

alu scólei confessionale gr. or. romane de fetitie cu internatu din Aradu.

Marti'a trecuta s'a tiènut primulu esamenu la scól'a de fetitie cu internatu din Aradu in fiinti'a de facia a Pré Santiei Sale, parintelui Episcopu Ioan

Metianu, a comitetului reuniunei damelor romane, a magnificentiei sale, dlui Vincentiu Babesiu, si a unui publicu alesu si numerosu.

Luàm cu placere actu despre rezultatulu acestui esamenu, carele a fost deplin multiemitoriu. Elu este celu dantaiu resultatu succesu, obtienutu faptice de societatea romanésca din Aradu si provincia, sprijinita de biseric'a pre terenulu educatiunei femeii romane.

Eparchi'a ortodocsa a Aradului si societatea romanésca din Aradu si provincia dispuné astadi cu o insemnata putere mai multu, de cum dispunea pana aci pre terenulu educatiunii, pre acelu terenu, carele are in manile sale sórtea si viitoriulu popórelor.

Avem astadi aici in Aradu o scóla romanésca de fetitie cu internatu, organisata dupa tóte recerintiele pedagogiei moderne, pusa sub patronagiulu si administratiunea bisericeii nóstre nationale, in carea fetitiile neamului romanescu din aceste pàrti se póta primí o educatiune intru tóte corespundietória cu spiritulu doctrinii religiunii strebune si cu individualitatea nóstra nationala.

Unu poporu se póte regenerá numai prin o sucésca si nimerita educatiune a generatiunilor viitórie in spiritulu individualitatii sale proprii.

Faptulu acest'a ne face a crede, ca scól'a de fetitie cu internatu din Aradu din anu in anu va dá tot mai multe rezultate, si va devení unu puternicu foculariu pentru desvoltarea ulterióra a bisericeii si poporului romanu din aceste pàrti.

In acésta firma convingere si sperantia a nóstra ne intaresce pre de o parte zelulu si pietatea cres-tinésca, dovedita de societatea romanésca si in specialu de damele romane de aici, precum si credinti'a, ce o avem in vitalitatea si puterea bisericeii nóstre nationale.

Daca privim preste istori'a nóstra nationala, constatàm, si putem constatá cu deplina satisfacere si chiar cu mandria, ca in butulu tuturor greutatilor,

prin cari am trecut, biseric'a noastră in toate întreprinderile ei culturale, in toate afacerile ei de trainicia si-a facut cu succesu detorint'a.

„Cu noi este Dumnedieu“ a fost in toate timpurile devis'a bisericeii si neamului romanescu. Si Ddiu Bunulu ne-a ajutat, că se facem totu ceea ce am potut pentru educatiunea generatiunilor viitoare.

Pentru o mai succesa si mai corespundetoria educatiune a femeii romane noi, biseric'a si poporul romanu din aceste parti n'am potut face multu. S'au activat in timpul din urma in mai multe parti ale eparchiei scole elementare de fetitie. Dar ne lipsea, si ne lipsese inca numerulu trebuintiosu de invetiatorie cualificate, pentru ca ne lipsea o scola superioara de fetitie, in carea fetitiile, cari voiescu se-se prepare pentru carier'a de invetiatorie se-se pota prepara pentru studiele pedagogice.

Prin infiintarea scolei superioare de fetitie din Aradu s'a facutu unu frumosu inceputu, prin carele se va pota preveni si acestei lipse, avend acum faptime pre teritoriulu eparchiei si o scola superioara de fetitie, a nostra propria in carea tendentia este a-se inlesni dupa potintia fiecarei familii romane de a da fetitiilor o crestere corespundetoria cu trebuintiele vietii si desvoltarii nostre ulterioare.

Langa acestea mai adaogem, ca in urm'a legii regnicolare pentru infiintarea asilelor de copii, noi vom tiené, si vom lucra neaperat din toate poterile, că se infiintam asile cu caracteru confessionalu; ér spre a pota pregati pre fiitorele conducetorie ale acestor asile, ne va pota face unu insemnatu servitiu si spre acestu scopu scol'a superioara de fetitie din Aradu.

Terminand, felicitam de nou societatea romanésca si in specialu damele romane din Aradu si provincia, pentru zelulu doveditu la infiintarea si activarea acestei scole, si cerem spirinulu onoratului publicu la sustinerea si desvoltarea ulterioara a acestei scole.

Biseric'a Romanilor din Ardealu si Ungari'a in lupta cu Calvinismulu.

(Continuare.)

Stefanu primesce si jora pre conditiunile din diplom'a suscitata si asia mitropolitulu si cu elu mai tot clerulu trecu la calvinismu. Vedemu deci in ce imprejurari critice a pastoritu Stefan al II. Simeon biseric'a lui Christos in decursu de optu ani. Insemnatu din restimpulu acest'a este, că limb'a romanésca se introduce in biseric'a, nu fara opositiune din partea clerului remasu la legea strabuna, inaintea carui'a Simeon era suspitosu, si care se temea de invetiaturile pangarite ale ereticiloru.

Unii istorici descriu pe Simeon, că pre unu barbatu neenergicu, pentrucă se supune orbesce conditiuniloru lui Rákoczy si totodata sfintiesce la 1651

pe Petru Parteniu, unu favoritu alu Catoliciloru de episcopu alu Munkácsului. ¹⁾

Românii persecutati si neocrotiti de scutul mai marilor loru, inghitu usioru unditi'a aruncata de calvini. Tienuturile scose din diplom'a lui Simeon sunt acum — dup'a Sincai — in toate unite cu biseric'a calvina ²⁾ si cumcà proselitismulu cresce necontentitu vedem inca si din unu documentu pastratu la Sincai si Bod, in care se arata ca sub Daniel, urmatoriulu lui Stefan, Românii din Maramuresiu cu protopopulu loru Simeon Petrascu trecu la 1652 pe partea calviniloru primind urmatoarele conditiuni ale superintendentului George Csulai:

a) cuvântulu lui Ddiu se-lu vestiasca (Petrascu) in limb'a romanésca, si asia se faca se-lu vestiasca si preotii de sub elu.

b) catechismulu celu poruncitu de George II. Rákoczy se se întorca pe limb'a romanésca, si se dea preotiloru de sub sine, se poruncésca că se faca aceea;

c) că boscónele cele dela botezu si celea dela cununie se le lase;

d) că câte s'a poruncitu preotiloru romanesci si mai nainte in comuntote se letiena;

e) că despre toate trebile se se intieléga cu superintendentulu calvinescu si de elu se asculte ³⁾ conditiuni asemenea celoru din diplom'a lui Stefan II.

Éta imprejurari, cari constringu pre dreptcredinciosii romani, că se parasésca incetulu cu incetulu biseric'a ortodoxa in contra naturei, cari sunt forte pastratori in celea primite dela parinti, si se imbratisieze calvinismulu.

Ran'a bisericeii nostre era mare si Ddiu scie, ce sorte trista ar fi venitu asup'a Romaniloru, daca nu urma la 1656 pe scaunulu mitropolitanu Sav'a II. Brancovici, un barbatu la inaltimea chemarii sale.

Nici 2 ani nu trecu dela intarirea lui prin George II. Rákoczy sub influentia lui George Csulai ⁴⁾ si nepriceputulu principe arunca tier'a in cele mai mari nenorociri si incurcaturi. Turcii, Tatarii, partidele resboinice ale lui Rákoczy, Akatiu Baresay (1660—1661), Ioan Kemény (1661—2) si Mihailu I. Apaffy (1662—90), cari din urma se detronara pe rend, devastara tiar'a in scurtu timpu, ér pe poporu i lu adusera la sapa de lemn. Sub astfelu de imprejurari biseric'a nostra sufere forte, si cu atât mai multu, cu cât toti principii mai susnumiti erau mari

¹⁾ Hormuzaki, op. c. p. 15 si Sincai op. cit. Tom. III. p. 52.

²⁾ Vedi diplom'a lui Stefan Simeon s'au nota 8.

³⁾ Sincai, op. cit. III. p. 54 si Bod, in preot. rom. 250.

⁴⁾ Vedi diplom'a de intarire la Laurian, op. cit. p. 125.

contrari ai romanilor si a tot ce e romanesc. ⁵⁾ Sav'a in sa cá bunu Roman ⁶⁾ si bun ortodocsu ⁷⁾ s'a ingrijitu tare de sórtea filoru sei suftetesci si ai bisericiei loru, castigându mai multe privilegii ⁸⁾ si mangaindu pre credinciosi cu vorb'a si fapt'a.

Mergënd elu inse in Rusi'a (1668), cá se aduca ajutore pentru reedificarea resiedintiei mitropolitane darimate la 1658 de Turci, superintendendu calvinu Petru Kovászny, folosindu prilejulu absentiei lui stórce dela Mihail I. Apaffy unu decretu datatu din 20 Februarü 1669 — prin care se intarescu de nou cele cuprinse in diplomele lui Sigismund Rákóczy din 1608, si intr'alui Georgiu I. Rákóczy dela 1643. Apaffy inse nu se multiamesce numai cu cele cuprinse in aceste diplome, ci mai adange din parte-si inea 4 puncte, ce se le observe episcopulu si clerulu romanesc:

a) pe unde va fi cu putintia, se se radice scoli intre Romani, mai cu sama in manastirea din Alb'a-Iulia, in comitatulu Huniadórei si Maramuresiului ⁹⁾ in cari scoli cei mai tineri se invetie a cetí in limb'a si cu litere romanesci, ér dupa aceea, unde se va puté cu inlesnire, se-si castige si o cultura mai cupioasa si mai intinsa a limbei.

b) Spre ajungerea scopului are tot tipografi'a romana din Alba-Iuli'a se se ridice cât mai iute la splendórea sa de mai inainte si cu ajutorulu ei se se publice si inmultiasca in de ajuns carti folositoare mai vértosu sfinte in limb'a materna a Romanilor.

c) Acei pastori suftetesci romani, cari spre daun'a suftetésca a sa si aloru sei afara de limb'a rasciana (slava) nimicu alta nu murmura in biserică, si preste asta nici sciu, nici nu vor se scie macaru articlii religiunei crestine cei mai necesari spre manuire, cu tóte cá in privinti'a acést'a au fost de câte-

⁵⁾ Laurian op. cit. p. 130.

⁶⁾ Elu intr'altele orënduesce: „Cuventulu lui Ddieu se se vestésca in limb'a romanésca, carele ne-am nascutu s. a. Popea op. cit. p. 84.

⁷⁾ „Acele locuri cari nu se unescu cu st. scriptura si cu tocmeal'a bisericeii nóstre . . . se se pue jos,“ orënduesce Sav'a tot acolo.

⁸⁾ La rugarea lui Sav'a si a unoru protopopi scutesce Acatiu Barcsay — la 15 Mart. 1659 — pre clerulu romanesc din Ardealu si partile Adnecse de tóta darea decimeloru si nonelor din grâu, secara, orzu, ovesu, mei, linte, mazere, bobu, fasole, canepa, inu, stupi, mielusiei si alte vite si marfe. Sincal op. c. Tom. III. p. 82. — La 1663 Michailu Apaffy scutesce clerulu romanu de platierea dejmei din vinuri — Popea op. c. p. 78; — la 20 dec. 1675 din cereale, mustu, oi, porci si stupi — Sincal op. c. p. 116; — la 12 Aug. 1676 poruncesce Apaffy, cá se se observe diploma din 1663, data pretiloru romanesci — Sincal tot acolo 122, vedi si la Hormuzaki, care dice, cá Sav'a a castigatu aceste privilegii prin mijlocirea principiloru dela Dunare, la cari érá elu adeseori trimisu cá legatu.

⁹⁾ In Archivulu lui Cipariu inca se dice: „itemque in territorio Kóváryensi.“

va ori in modu crestinescu dojeniti, se fie departati din parochi'a loru si in locu-le la bisericile romanesci se se promoveze in modu ordinariu acei pastori suftetesci, cari sciu carte romanésca si din fundamentele cele de lipsa ale religiunei crestine posedu cunoscintie corespundietóre scopului.

d) Episcopulu românescu nu numai intru depunerea pretiloru si protopopiloru pusi ori nepusi la servitiulu seu, au intru reprimirea celoru ce promitu a-si indreptá viati'a, ci si in privinti'a visitatiunei generale, a cercetarii bisericeii si a causeru bisericesci, a conchemarei sinodulu generalu se depinda dela episcopulu ortodocs (calvinu) transilvaneanu; ér dupa incheierea sinodulu rom. la invitarea prememoratulu episcopu calvinu, episcopulu romanescu luând pre alti câti-va membri de ai bisericeii sale lângă sine, se se infatisieze in persóna la sinodulu pastoriloru ortodocsi reformati unguri de religiunea evangelica, parte ca cele decise in sinodulu seu se le supuna unei revisiuni mai mature si parte pentru cá se-si castige cunoscinti mai multe despre lucrurile religiunei celei adeverate si se fie in stare a le propune acestea la ai sei. ¹⁰⁾

Tendinti'a celoru 2 puncte dantaiu ni este necunoscuta; ce se tine de punctulu c) si d), apoi prin ele se desfintiéza si ultim a remasitia din autonomi'a bisericeii nóstre; tóte inse nu sunt nici mai multu, nici mai putienu decât unu estrasu din cele 15 conditiuni ale diplomei din 1643, cari conditiuni fura uitate sau lasate cu intentiune din diplom'a de intarire alui Sav'a.

Engelu dice, ¹¹⁾ cá mitropolitulu i s'ar fi opritu inca de a sfinti in viitoriu preoti si ca i s'ar fi detrasu si veniturile bisericesci. Tóte aceste neindreptatiri le respinse Sav'a la rentórcerea sa din Rusi'a, dara fara vr unu resultatu, caci in locu de ascultare Apaffy demânda de nou prin unu altu edictu, datu la cererea superintendentulu Gaspar Tiszabécsi in 14 Iuliu 1674, ca Mitropolitulu si clerulu romanescu se recunósca supremati'a superintendentulu calvinu, care de aci nainte are dreptulu de a supraveghia preste tóte bisericile romanesci, a indreptá erorile loru, a le guverná, a face visitatiuni canonice prin ele, cu care ocaziune toti, câti sunt citati, trebuie se i-se infatisieze, caci la din contra vor fi pedepsiti. ¹²⁾

Superintendentulu inse nu se multiamesce nici cu acestea, ci elu voiesce se vada nimicite privilegiile, datinele si mai multu: servitiulu divin alu bisericeii nóstre, ba chiar si pre Sav'a. Aceste fapte necrestinesci indupleca pre Sav'a, cá elu se se jeluésca de nou principelui, care acum pune margine atacuriloru indreptate contra dreptcredinciosulu Me-

¹⁰⁾ P. Bod. in „Preot. rom.“ p. 282. — Archiv. 612.

¹¹⁾ Siagun'a, op. c. p. 105.

¹²⁾ Archiv. lui Cipariu p. 575.

tropolitu,¹³⁾ cu tóte ca diet'a nu incetéza de a persecutá clerulu romanescu.¹⁴⁾

Pentru acést'a indreptatire si pentru ca Sav'a nu voiá se tréca la calvinismu, ér' nu pentru scoriturile istorisite de calvinulu Mihailu Cserei,¹⁵⁾ superintendentulu Tofeus cu uneltiri mârsiave i-lu arestéza si acusa la sínódele concovate la 6 Iuliu 1679 si 2 Iul. 1680, in care din urma Sav'a fú depusu si aruncatu de Mihail I. Apaffy in prinsóre la Blasiu, de unde nu putù fi eliberatu pe langa tóte staruintiele prieteniloru si fratelui seu George.¹⁶⁾ Din Blasiu fú dus la Vintiu. Aci in biserica si inaintea publiculu fú desbracatu de hainele preotiesci in semnu de despreotire si se arunca de nou in temnitia, de unde se scotea in tóte vinerile in piatia si se batea in publicu, din cari batai apoi i-se trase si mórtea.¹⁷⁾

Urmatoriulu lui Sav'a, Iosif II. Budai, care fú alesu de unu Sinodu comandatu si la porunc'a superintendentulu calvin, primesce conditiunile din diplom'a dela 1643 si din cea dela 1669. alui Apaffy si marturisesce in publicu credinti'a calvina¹⁸⁾ va se dica: cu radicarea lui Iosif pre scaunulu mitropolitianu, tóte cele indreptate sub Sav'a se considera si unirea cu calvinii se intaresce de nou. O icóna fidela despre starea bisericeii romane din acestu timpu este si epistol'a¹⁹⁾ plenipotentiatiloru transilvaneni aflatori in Constantinopole. In acésta epistola intre altele se esrie, cà sub domni'a tiranica a lui Mihailu I. Apaffy esercitiulu liber alu religiunei nóstre erá opritu; ér cinstea mitropolitulu „prostituita.“ Ponderósa este marturi'a acést'a, daca cugetamu, cà ea este din pan'a unoru conationali de ai lui Apaffy.

(Va urmá.)

¹³⁾ Prin unu decretu din 30 Dec. 1675 Apaffy poruncesce: se nu se restórne vechile privilegii, slujba dd. si obiceiurile bis. resar. Clerulu se nu se smulga de catra scaunulu epiloru resarit. ér prin decret. din 24 Oct. 1679 Apaffy recunósce pe Sav'a de Vladica romanu peste Serbii, Romanii, Grecii, si Rusii diu tienutulu seu. Protopopii si betranii loculu sè se numésca de Sav'a. Siagun'a l. c. 106.

¹⁴⁾ La 1678. se decide, cà popii romanesci de aci in colo se nu se mai póta nobilitá; la 1680 ca popii romani se-si pérda nobilitatea si tóte privilegiile; se constringu mai departe la platirea de decime, contributiuni etc. Vedi Moldovan, Libert. cuscientiei etc. p. 542 ss. si 578. — ¹⁵⁾ Cipariu, Acte si fragm. p. 270. — ¹⁶⁾ Baritiu, Bis. rom. etc p. 75 si Laurianu op. cit. 133.

¹⁷⁾ Cserei la Cip. Act. si frag. scrie: „a nyavalyás és ártatlan püspököt egy ingben, lábravalóban kihozzák s addig korbácsolják, míg leszakadoz inge, lábravalója az hus is a faráról, mely miatt sem vizeletit sem garulattyát nem tartván, meg kelle halni belé.“

Sav'a se fi muritu in an. 1683 intre 7 Iulie si 20 Sept. Baritiu op. m. suscitát p. 76.

¹⁸⁾ Barit. Bis. rom. etc. p. 75 si Hormuzaki op. c. p. 9.

¹⁹⁾ Epistol'a e serisa in an. 1681, pre cand se aflá Sav'a la Vintiu Laur. o. c. 133.

Protocolu,

luatu in adunarea generala a reuniunei invetia-toriloru gr. or. din districtulu Oradanu tienuta la 24. Aprilie (6 Maiu 1891.) in Oradea-mare.

1. Comisarulu consistorialu, Revrds. D-nu Toma Pacala, prin o cuventare potrivita dilei deschide siedinti'a si provóca pe cei pesenti se-si aléga 2 notari ad hoc, la ce adunarea cu aclamatiune alege pe Nicolau Indresiu si Pantelie Bugarin.

2. La ordinea dilei venindu constituirea reuniunei, la cererea celoru presenti, pentru consultare asupr'a functionarilor alegendi se alege o comisiune de 12 membri in persónele: Elia Bochisi, Ioanu Pinteru, Vasile Sala, Avramu Igna, Nicolau Ciaviciu, Iosifu Silaghi, Ilie Lucanu, Petru Bogdanu, Iosifu Craciunu, Ioanu Mihisiu, Ioanu Antonescu si Ioanu Tiucra, ér siedinti'a se suspinde pe 15 minute.

3. Comisiunea dupa o seriósá consultare prin raportorulu Vasile Sala, propune cá functionari pe d-nii: Nicolau Zigre, presidentu; Petru Bogdanu, vicepresidentu; Avram Igna si Paulu Popu notari, Ioanu Pinteru, cassaru; Iosifu Silaghi, controlorulu si Elia Bochisiu, bibliotecaru. Membrii siedintiei in unanimitate primescu propunerea comisiunei.

Pentru a rugá si tot-odata invitá pe d-lu presidentu alesu spre a-si ocupá locul si a conduce mai departe afacerile reuniunei, adunarea alege o comisiune de 6 membri in persónele: Ioanu Pinteru, Elia Bochisiu, Avramu Igna, Nicolau Ciaviciu, Ioanu Tiucra, si Petru Bogdanu.

5. Se constata numerulu membriloru presenti si se afla: din protopresbiteratulu Oradii-mari 37; din protopresbiteratulu Pestesiuului 20; dintr'alu Tincei 25; din protopresbiteratulu Beliului 1, Ioanu Tiucra; din protopresbiteratulu Beiusiului 19; dintr'alu Varsicoului 12.

6. Sosindu comisiunea cu d-lu presidentu Nicolau Zigre in frunte, adunarea cu mare insufletire, intre strigate de „se traésca“ i-lu primesce, care apoi multiamindu adunarei pentru increderea cu care-lu ouoréza si distinge i-si ocupa locul presidialu.

7. Presidiulu pune la pertractare punctulu 6 din programa, referitoru la compunerea unui regulamentu pentru afacerile interne ale reuniunei: Membrulu Elia Bochisiu insinua unu proiectu de regulamentu, pe care la cererea adunarei i-lu si cetesce.

Adunarea cu recunoscintia primesce regulamentul cá materialu pentru proiectarea unui altui regulamentu, care se se compuna pentru adunarea proxima generala de catra comitetulu acestei adunari.

Fiindu timpulu inaintatu, presidiulu ridica siedinti'a si anuntia continuarea ei pre órele 3 p. m.

8. Redeschidiendu-se siedinti'a, presidiulu propune, cá se se compuna numerulu membriloru comitetulu centralu. Adunarea unanimu decide, ca comitetulu se constee din biroulu acestei adunari, din presiedintii despartieminteloru, cari suntu pentru trac-

care a ată puterea Duchului santu, când s'a pogaritu preste apostolii Domnului, pre carii i-a intaritu cu putere de sus si inarmati cu santulu Duchu, se póta sevêrsi minuni in lume.

Tot in acésta cuventare indémna credintiosii bisericeii nóstre, cá si densii se se inoéscă cu o noua putere, cu puterea sf. Duchu, cá facendu-ne intiepti cu lumin'a cunoscentiei de Dumnedieu se-ne luminedie mintea, cá toti intr'unu gandu, se potem lucrá pentru binele bisericeii si scólei nóstre. ér mai vêrtosu pentru binele natiunei.

La finea cuventarei, prin scurte cuvinte amintesce, ca cu diu'a de astadi densulu voesce a eternisá memori'a scumpei si neuitatei sale socii Eleonora nasc. Muresianu, care inca in verst'a tineretielor sale, il lasa in celu mai profundu doliu si ca dènsulu spre eternisarea si spre aducerea aminte donédia pe sém'a s. bis. 100 fl. adeca un'a suta fl. care suma din trud'a ostenelelor sale cá preotu tener in presentia publicului a dat'o epítropului primaru, din care parintele voesce a creá un fondu de ajutorare, dnpa cum se va vedé din statutele mai tardiu publicate.

Acést'a fapta vrednica de lauda, deie bunulu Dumnedieu se-o imiteze cât mai multi, facèndu-se membri fundatori, ceea ce si speram.

Éra Dlu parinte proni'a cerésca, denarulu pus pe altarulu Dlu se-l imultiasca si rasplatésca imiitu; ér scumpei si neuitatei sale socii reposat'a in Domnulu se-i eternizedie memori'a si in ceriuri, facèndu-o partasia cu angerii, cu cari impreuna se róge pe bunulu Ddiu pentru neconsultatii sei remasi in lumea acést'a. — Dat in Beb'a-veche 13/25. Iunie 1891. — Pentru comun'a bisericeasca: I o a c h i m M u n t e a n, invetiatoru.

* *Himenu.* D-lu I o a n u C i s m a s i u invetiatoriu in Fiscutu si-a incredintiatiu de fiitóri'a socia pe d-ra L a u r a P a p p u fiic'a fostului protopretore din Halmagiu Gracianu Pappu.

Felicitările nóstre!

* *Observatiune asupra simtiului pipaitului.* Pentru a contribuí la studiulu fenomenelor ce se producu la ómeni si animale carora li-se taie capulu, invetiatiulu Leroy, publica urmatórea observatie factuta de densulu asupra unui siarpe: La Havana, preumblandu-me printr'unu ogoru, am prinsu unu siarpe pe vâi, spre a face asupra-i anatomie. Cu o secure i-am retezatu capulu dintr'odata. Uimirea mea fú de nedescrisu vediendu corpulu siarpelui apucându cá o sagéta spre movil'a de petrii unde 'lu prinsesemu, bagendu-se si acundiendu-se acolo in vreme ce capulu statea nemisicatu in locul unde i-lu desprinsesemu de trupu. Corpulu a continuatu a-se misicá mai multe óre dela decapitare. Din faptulul acesta reiese siguranti'a, ca siarpele are cea mai mare simtire in corpu, ér nu in capu si ca corpulu fugise in movila de pietre numai prin ajutorulu simtiului pipaitului, care singuru mai remasese din tóte câte are unu siarpe. De aici si credintia poporului, ca siarpele móre numai dupa sfintitulu sórelui.

APELU.

In locul cólelor de prenumeratiune seperate, imi iau voie numai pe calea acést'a a face unu apelu scurtu la spriginulu binevoitoru alu onorab. publicu roman intru edarea unui volum de poesii diverse care va purtá titlulu: „B u c h e t u l u m e u“. Volumulu va fi mai bine de 8—9 cóle tiparite cu pretiulu moderatu de 1 fl., fara porto-postalu. Bannii de prenumeratiune sunt a se trimite nainte subscrisului pana la 4/16 Augustu, când apoi cartea se va pune sub tiparu si va aparé nesmintitu pana in 1 Octomvrie a. c. Exemplare superflue nu se vor tipari; de aceea doritorii de a avea cartea, sunt rugati a se insinúa pana la terminulu espusu.

Kétegyháza, (cot. Békés) 12/24 Iunie 1891.

Iosifu-Ioánu Ardeleanu.

Concursu.

Pe bas'a ordinatiunei Consistoriale dto 6. Octomvrie 1890. nr. 3584, se deschide concurs pe postulu invetiatorescu din P o b d ' a pana in 29. Iunie a. c. s. v. cand va fi si alegerea:

Aspirantii la acestu postu au a-si trimite recursurile M. O. Domnu Ioan Damsia inspectoru cercualu in Seceani per Ving'a in Comit. Timisiór'a instruite cu documintele despre absolvarea preparandiei, esamenului de calificatiune, si a limbei magiare, unu testimoniu despre moralitatea sa nepatata, si in una din dumineci ori srbatori au a-se presentá in faci'a locului pentru a-si aretá desteritatea in cantari si tipicu.

Cei ce vor putea documentá si despre absolvarea vre unor clase gimnasiale ori reale, si vor putea conduce corulu vocalu, vor fi preferiti.

Emolumintele sunt:

1) in bani gata 165 fl. v. a. 10 fl. pentru conferintia, si 5 fl. pentru scripturistica. 2) grau 60 Chible, 3) paie ori lemne pentru incalzament si scóla 6 orgii, dóue orgii lemne pentru cuina, 4) pament 4 jugere, inse invetiatiului are a suportá sarcinile dupa pamentu, 5) cortelu liberu cu dóue incaperi comode si gradina de legumi.

P o b d ' a in 26. Maiu 1891.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoirea mea IOANU DAMSIA, m. p. inspectoru cercualu de scóle.

Nr. 370/1891.

Spre conferirea stipendiilor devenite vacante din „Fundatiunea lui Gozsdu“ pe anulu scolasticu 1891/92. pentru studiile dela facultatile mai inalte, se escrie concursu sub urmatórele conditiuni:

1. Concurrentii se documenteze, cá sunt fii de cetateni ungari si se tienu de biserice'a ortodoxa orientala romana si studiaza la vre-unu institutu publicu din patria cu succesu bunu, si cá nu sunt in stare a-se sustiné la studii din averea proprie sau a parintiloru lor.

2. La conferirea stipendiilor vor avea preferintia cei mai inaintati in studii si in calculi.

3. Cei-ce vor se studieze la vre-unu institutu afara din patrie, au se-si motiveze pe deplinu acésta necesitate, cá se li-se esopereze concessiunea ministeriala, fara de care stipendiulu in streinatate nu se póte asigná.

tele, se nu speseze peste mesura cá se nu vina ambii in perplesitate: „Nu-mi dá nici seracia nici avutia; hranesce-me din pânea ce mi se cuvine si se dicu cine este Iehova...“ Proverbe XXX. 8.

4. Femei'a se nu gresiésca prin limbutie si clevetire: „Tóta femeia intielépta zidesce cas'a sa... eaci gur'a nesocotitului este varga pentru mandri'a sa“ Pilde XIV. 1. 3.

„Bolborosél'a buzeloru aduce numai lipsa si necas. Ibid. 23. Caci „mai bine este a locuí in pustiú decát cu o femeia sfadiciósa si suparatóre (intr'o casa).“ Pilde XXI. 19.

„Celu ce-si pazesce gur'a sa si limb'a sa si pazesce sufletulu de strimtorari.“ Ibid. 23.

5. Prin neascultare, dorinti'a de predominare si sfadarie: „Femeiloru supuneti-ve barbatiloru vostri cá Domnului, eaci barbatulu este capu muiirii, precum Chr. capu bisericeii; deci precum biserica se supune lui Christosu asia se se supuna si femeile intru tóte barbatiloru lorú.“ Efes V. 22—24.

„Caci asia odinóra sfintele femei cari sperau in Ddieu se impodobiau supunendu-se barbatiloru: precum Sara a scultá pre Avraam chiamandu-l Domnu“ I. Petru III. 5. 6.

„Femei'a se se invetie in linisce cu tóta supunerea; ér femeiei nu dau voie se invetie nici se-si stapanésca barbatulu, eaci Adam s'a facutu mai antaiu si apoi Eva“. I. Timot. II. 11—13.

„Ventulu de miadia nópte aduce plóie si limb'a cea clevetitóre facia searbita; mai bine e a locuí in coltiulu unui acoperementu decát intr'o casa mare cu o femeia sfadiciósa“. Pilde XXV. 23. 24. Caci: „Cum carbunii adaugu la jaratecu si lemnele la focu asia sfadiciosulu le atitiarea certeloru“. Pilde XXVII. 21.

Atát barbatulu cât si femeia se incungiure tóte lucrurile ce ar dá ansa la certe si de ar avé unulu gresielu celalalt se aiba indulgentia si pacientia: „Cu tóta umilinti'a si blandeti'a cu indelunga rabdare angaduindu unulu altuia in iubire silindu-ve a pazí unitatea spiritului prin legatur'a pacii“. Efes IV. 2, 3.

„Purtati sarcinile unulu altuia si asia impliniti legea lui Chrs. Galat. VI. 2.

Intru indreptarea gresieliloru „vorb'a dulce multu aduce“ si déca acést'a nu ar folosí se fie cu tacere aseceptand momentulu potrivit. Indrumarea la ordine inca se fie totdeuna modesta si blanda eaci respunsulu blandu inlatura mani'a, iar cuventulu aspru o intarita.“ Pilde XV. 1.

„Prin indelunga rabdare se induplica celu puternicu si limb'a móle frange ósele“. Ibid. XXV. 15.

Din referintiele casatoritilor emanésca inca si urmatórele datorintie: b) Spriginulu si ajutoriulu reciprocú intre dilele grele ale vietii eaci: „si unulu si altulu o sórte au“ Ecl. IX. 2., si pentru ca suferintiele sunt 1) pentru ó-

meni: tot omul are suferintie, si viétia conjugala are multe necasuri: „De voiesce cineva se vina dupa mine, se se lapede de sine, se-si iee crucea sa si se-mi urmeze“. Mat. XVI. 24.

„Ér de te-ai casatoritu nu ai pecatuitu, dar unii cá acestia vor avé necasu in corpu...“ I. Corinteni VII. 28. Voiu inmultí durerile inpecarei tale, tu cu durere vei nasce fii si dupa barbatulu teu vor fi dorintiele tale si elu te va stapaní“. Genesa. III. 16

2. Pentru ca suferintiele sunt de folosu pentru indreptarea pecatosiloru si cu cel bunu se fie si mai dreptu:

„Fiindca Chr. a suferitu pentru noi in corpu, inarmati-ve si voi cu acelasiu in cugetu eaci elu a suferitu in corpu si a incetatu pecatulu.“ Petru IV. 1.

„Caci pre care-lu iubesc Ddieulu cértá si bate pre tot fiulu pre care-lu primesce.“ Evr. XII. 6.

„Déca suferim impreuna cauta se ne si marim impreuna cu Dinsulu“ Rom. VIII. 17. Si:

„Scim ca celoru ce iubescu pre Ddieu tóte li se lucréza spre bine.“ Ibid. 28.

Dreptce comportarea casatoritiloru in vicisitudini si suferintie pretinde, ca ei 1) se se incuragieze unulu pre altulu cu odihna in voi'a lui Ddieu si cu credintia in dinsulu: Istori'a lui Tovit. si „Dómne mantuesce-ne ca perim; si li-a dis pentru ce sunteti fricosi pucin credinciosilor.“ Mat. VIII. 26.

2) Casatoriti unulu pre altulu se se consoleze, se nu se caiésca si se se planga strainiloru nici la neamuri, barbatulu se nu-si parasésca muierea in deosebi in timpulu nascerii ei se o imbarbateze: Genesa III. 16. si „Vorbitoriulu de reu descopere secretele ér celu cu minte credinciósa ascunde lucrul.“ Pilde X. 13.

3. In casu de morburi asemenea se se consoleze unulu pre altulu si se indemne la rugaciuni: „De suferé cineva intru voi se se róge“. Iacob V. 13. Se indemne unulu pre altulu cu impartasire cu stele taine; leo-santirea séu maslu si marturisirea peccatoru si Sant'a cuminecatura: „Acéstá boala nu este spre mórte ci spre marirea lui Ddieu“. Ioanu XI. 4.

„De este cineva intru voi bolnavu se chame presbiterii bisericeii si se se róge pentru dinsulu unghendu-lu cu uleiu in numele Dlui. Si rugaciunea credintiei va mantuí pre celu bolnav...“ Iacob. V. 14. 15.

„Marturisiti-ve peccatele unulu altui'a si ve rugati unulu pentru altulu cá se ve vendecati.“ Ibid. 16.

(Va urmá.)

C. Lazar,
preotu.

D I V E R S E.

* *O fapta vrednica de lauda.* In diu'a pogoririi Duchului santu, la finea s. liturghii, onoratulu preot Demetriu Blaga, a tienutu o cuventare bine nimerita, in

tulu Oradii-mari: Elia Bochisiu, pentru alu Pestesiu-lui Avramu Igna, pentru alu Tincei Iosifu Silaghi, pentru alu Beiusiului Nicolau Ciaviciu, pentru alu Vascului Petru Bogdanu si inca 6 membrii, cari la propunerea comisiunei constatátore din presidentii despartiemintelor si Ioanu Pinteru, adunarea declara de alesi pe: Vasile Sala, Nicolau Indriesiu, D. Sime, T. Fluturu, Ioanu Buzu si Petru Leucutia, toti acestia pe unu periodu de 3 ani.

9. Punendu-se la ordinea dilei punctulu e din programa, relativu la defigerea taxelor anuale in favorulu reuniunei, adunarea staveresce: a) taxa pentru unu membru ordinaru pe anu 2 fl.; b) membru pe viétia póte fi acelu individu, care odata pentru tot-déuna solvesce taxa in bani pe anu 20 fl.; c) membrii ajutatori se voru considerá acei individi, cari anualminte voru solvi tax'a de 50 cr. ori pe viétia odata pentru tot-déuna 5 fl. de sine intielegendu-se, ca acestia in tóte agendele reuniunei numai consultativu votu voru avé. Totu aci se insémua si decisiunea, ca din fondulu reuniunei numai interesele se voru folosi spre scopuri de bine-facere, care conclusu (Nr. 9) cu dat'a de adi intra in vigóre.

10. Presiedintii despartiemintelor Oradea-mare, si Pestesiu conformu punctului e din programa, presentéza protocólele despre activitatea despartiemintelor cercuale, ai caroru conducetori sunt. Anume: Elia Bochisiu — protocolulu luat in conferinti'a invetiatorésca din inspectoratulu Oradii-mari, tienuta in Oradea-mare la 12 (24) Noemvrie anulu 1890. precum si protocolulu luat in siedinti'a despartiemintului cercualu „Oradea-mare“ tienuta in Oradea-mare in scóla rom. gr. or. la 1891. Aprilie 24 v. si continuata in 25 Aprilie v. Avram Igna presentéza procesulu verbalu alu conferintiei invetiatoriloru greco-orientali din tractulu protopresbiteralu alu Pestesiuului tienuta in Alesdu, la 12 (24) Noemvrie 1890. precum si protocolulu luat in adunarea I cercuala a invetiatoriloru gr. or. din protopresbiteratulu Pestesiuului tienuta in Incu la 21 Februarie 5 Martie 1891. Presentéza in fine Iosifu Silaghi, protocolulu luat in Cef'a la 8 (20) Noemvrie 1890 in conferinti'a invetiatoriloru gr. ort. din protopresbiteratulu Tincei.

Adunarea cu placere le ia la cunoscintia si se predau comitetului ca la adunarea proxima generala se vina cu propuneri in meritulu acelor'a. In nexu cu acést'a, biroulu despartiemintelor cercuale se indatoresce, cá pe viitoru celu putienu cu o luna inainte de adunarea generala se substérna protocólele despre activitatea loru la presidiulu adunarei districtuale.

11. La promovarea presidiului Ioanu Costa, invetiatoru in Inand, da cetire disertatiunei sale intitulate: „Importanti'a reuniuniloru de cultura,“ asemenea Iosif Silaghi invetiatoriulu din Madarasu despre: „Cum i-si póte invetiatoriulu inbunatatí starea materiala si spirituala,“ cari ascultate fiind cu deosebitu

interesu, se concredu biroului, ca déca le va aflá de bune, se le aduca la publicitate!

La propunerea membrului Ioanu Pinteru, adunarea hotaresce a intreveni la Veneratulu Consistoriu, cá pe viitoru se provada pe fiesce-care invetiatoru cu regulamentul pentru conferintie si reuniuni.

13. La propunerea membrului Elia Bochisiu, adunarea insarcinéza pe comitetulu centralu, cá pe viitoru sè se ingrijasca si pentru inquantirarea invetiatoriloru, ceea-ce se enuntia cá conclusu.

14. Adunarea decide, cá urmatórea adunare generala sè se convóce tot in Orade, si anume: in septeman'a cea luminata, dilele Miercuri si Joi, ér compunerea programei acelei adunari se concrede comitetului centralu.

15. Cu placere se iá actu cá d-nii onoratori Ioanu Tuducescu, invetiatoru in Lipov'a, care inca a concursu la pertractarea agendelor programei si Nicolau Diamandi, teologu absolutu depunédu tax'a, se insinua de membrii ordinari.

16. La propunerea Presidiului, autenticarea protocolului se concrede d-lor: Tom a Pacala, protopresbiteru; Ioanu Pinter, Eli'a Bochisiu, Petru Bogdanu, Avram Ign'a, Vasile Sal'a, Demetrie Sime si Nicolau Indriesiu.

17. Terminându-se pertractarea agendelor din program'a acestei adunari, presiedintele, d-lu Nicolau Zigre, multiamindu membriloru adunarei pentru intielegerea fratiésca si concursulu datu intru resolvirea agendelor adunarei, dechiara siedinti'a de inchisa.

Vice-presiedintele Petru Bogdanu, in numele invetiatoriloru districtuali multiamesce d-lui presiedinte pentru tactulu, intielepceiunea si dragostea, cu care a condusu acésta adunare pe langa ce toti intre strigatele de: „se traésca d-lu presiedinte“ s'au departatu.

D. U. S.

Nicolae Zigre,
presiedinte.

Avramu Igna,
notariu I.

Spicuri din S. Scriptura despre casatoria.

(Continuare din nrulu 23.)

F e m e i ' a b u n a : „Se scóla când inca-i nópte si da de mancare casniciloru sei. Imparte lucrulu de peste di servitoriloru.“ Ecl. XXXI. 15. 16.

„Singura isi face invelitoriu de patu.“ „In inu subtire si purpura e imbracata (22). Intru putere si maretie se imbraca. Ea veghiaza purtarea casniciloru sei. Fii sei i-i cresce cari o numescu fericita ér barbatulu ei o lauda“. Ibid. 26. 27. 28.

F e m e i ' a i n t i e l é p t a deci va tiné naintea ochiloru unele reguli casnice: A cascigá nainte de tóte celea de lipsa, apoi celea de placere; va dorí pucin si bunu, pastrandu ce are si fiind multiamita cu ce au agonisitu impreuna cu sociul ei. O economia rationala o indeamna sa noteze venitele si cheltuielile, si se nu nesocotésca nici cheltuielile baga-

4. Petitiunile instruite, cu tóte documentele necesari, sunt a-se adresá la cancelari'a fundatiunei lui „Gozsdu“ (Budapest, Király-u. 13. sz.) pana la 1. Augustu a. c. cal. nou.

5. Totdeodata se provóca fostii stipendisti, ca pana la 1. Augustu a. c. se arete rezultatulu studiilor din anul scolastic 1890,91., cà altcum li-se va sistá stipendiulu avutu.

Budapest'a, in 1. Iuliu 1891.

Comitetulu.

—□—

Pentru indeplinirea postului invetiatorescu gr. or. rom. din comun'a Sinteá, (inspectoratulu Chisineului) prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe Dumineca din 14 26. Iuliu a. c. pe langa urmatóarele emoluminte :

a) Locuintia libera in edificiulu scólei, grajdii si cotetiu pentru vite, si una gradina de legumi ;

b) Unu patrariu de sessiune pamentu aratoriu calitate prima, cu o canepiste si dreptu de pasionatu ;

c) 150 fl. v. a. bani salariu ;

d) 10 mm. de fén ori 10 fl. relut ; e) 5 fl. scripturistica ; f) 5 fl. conferintia ; g) 8 fl. pentru curatirea si incaldirea scólei ; h) dela inmorméntari sub 7 ani 20 cr. ér in sus 50 cr., i) 5 stengeni de lemne adusi in eurtea scólei, din cari se va incaldí si scól'a.

Cei ce dorescu a ocupá acestu postu, binevoiesca a-si trimite recursulu proveditu cu : 1. Estrasu de botezu ; 2. Atestatu despre conduit'a de pana acum ; 3. testimoniu preparandialu ; 4. testimoniu de cualificatiune si limb'a maghiara — pana in 10/22 Iuliu a. c. Pré onoratului Dnu Petru Chirilescu protopopu si inspectoru de scóle in Kétegyháza.

In lips'a celor cualificati se vor candidá si preparandi absoluti, inse nu vor deveni intariti in postu, pana ce nu vor prestá esamenulú de cualificatie.

Alegendulu invetiatoriu va intrá in beneficiulu gradinei si pamentului invetiatorescu numai cu inceperea dela 15 Septemvrie v. a. c.

Dat din siedinti'a comit. par. gr. or. rom. din comun'a Sinteá, tienuta la 2/14 Iuniu 1891.

Antoniu Cicariu, m. p.
pres. com. par.

Georgiu Todorean, m. p.
not. com. par.

In contielegere cu mine : PETRU CHIRILESCU, m. p.
protop. inspect. scol.

—□—

Se escrie concursu pentru statiunile invetiatoresci :

1. **Chesia**, cu dotatiunea anuala

1. In bani numerari 159 fl

2. Bucate 16 cubule $\frac{1}{2}$ grau, $\frac{1}{2}$ cucuruзу,

3. Lemne pentru incalditu siese stangeni, din cari e a se incaldí si scól'a.

4. Veniturile cantonale dela morti mari 40 cr, dela mici 20 cr.

5. Locuintia libera cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu se-si substérna recursulu si documentele adresatu comitetului parochialu din Chesia, la subsemnatulu protopresb. in Ucuris (Ökrös) post'a in locu, pana la 18/30 Iuliu a. c. — alegerea se va efeptuí in 21. Iuliu (2. August.) a. c. in faci'a locului in Chesia.

II. **Olcia**, cu dotatiunea anuala

1. Bani uumerari 100 fl.

2. Bucate 16 cubule $\frac{1}{2}$ grau, $\frac{1}{2}$ cucuruзу,

3. cinci sténgeni de lemne din care e a se incaldí si scól'a.

4. Pamentu aratoriu de 5 jugere.

5. Veniturile cantorali.

6. Locuintia in natura cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá statiunea acést'a, se-si tramita recursulu si documentele adresatu comitetului parochialu in Olcia — la subsemnatulu protopresbiteru in Ökrös pana 18/30 Iuliu. Alegerea va fi in 20 Iuliu (1. Augustu). anulu cur.

Ucurisiu, 8. Iuniu 1891.

Pentru comitetele parochiale :

Petru Suciu, m. p.
protopresbiteru.

LICITATIUNE MINUENDA.

Pentru renovarea si adoptarea bisericeii din parochi'a Nadab, Comitatulu Aradului, dupa planulu aprobatu de Ven. Consistoriu din Aradu, sub 16/28 Aprilie 1891. Nrul 1837, se escrie licitatiune minuenda pe diu'a de 26 Iuliu st. n. a c la 10 óre a. m. in localitatea scólei din locu.

Pretiuulu de esclamaré 6241 fl. 38 cr. Concurentii au a depune inainte de inceperea licitatiunei minuende vadiulu de 10% in numerariu s'au in hartii de valóre.

Resultatulu licitatiunei este obligatoriu pentru intreprindietoriu indata dupa subscrierea protocolului de licitatiune ; éra pentru comun'a bisericesca numai dupa incheierea contractului si aprobarea aceluia din partea Ven. Consistoriu.

Planulu si preliminariulu de spese precum si conditiunile se potu vedé la oficiulu parochialu.

Nadab, 14.26. Iuniu 1891.

Ioanu Dobosiu, m. p.
not. com. par.

Georgiu Crainicu, m. p.
pres. com. par.

—□—

Pentru edificarea bisericeii rom. gr. or. din parochi'a Valemare comitatulu Carasiu-Severinului — dupa planulu aprobatu de Pré Ven. Consistoriu din Aradu sub . . . Iuniu anulu 1891. nr. 1664 se escrie licitatiune minuenda pe diu'a de 14/26 Iuliu a. c. la 10 óre a. m. in localitatea scólei din locu.

Pretiuulu de exclamaré 6952 fl. 50 cr. v. a.

Concurentii au a depune inainte de inceperea licitatiunei minuende Vadiulu de 10% in numerari séu in hartii de valóre.

Resultatulu licitatiunei este deobligatoriu pentru intreprinzatori indata dupa subscrierea protocolului de licitatiune ; eara pentru comun'a bisericesca numai dupa subscrierea Contractului si aprobarea aceluia din partea Ven. Consistoriu.

Planulu, preliminariulu de spese, precumu si conditiunile se potu vedé in cancelari'a oficiului parochialu.

Din siedinti'a comitetului parochialu din Valemare la 16/28. Iuniu 1891.

Macsim Balanu, m. p.
notaria comit. paroch.

Simeon Dragoi, m. p.
preotu.

—□—